

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌՑԱՆՑ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ՝ ՆԿԻՐՎԱԾ ՇՈՒՇԻԻ ՀԱՅ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅԱՆ 100-ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ

Արցախի Հանրապետության կրթության, գիտության և մշակույթի նախարարության, ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի պատմության ինստիտուտի և «Մշակույթ և ապագա» հիմնադրամի համատեղ նախաձեռնությամբ հուլիսի 15-16-ը տեղի ունեցավ միջազգային առցանց գիտաժողով՝ **«Ադրբեջանի ցեղասպանական վարքը. պատմություն և արդիականություն»** խորագրով՝ նվիրված **Շուշիի հայ բնակչության ցեղասպանության 100-րդ տարելիցին**: Գիտաժողովի գործընկերներն էին Արցախի գիտական կենտրոնը, «Խաչմերուկ» սոցիոլոգիական և քաղաքագիտական նախաձեռնությունների հասարակական կազմակերպությունը (Երևան), Հայաստանի ազգային արխիվը, Երևանի Պետական Համալսարանի հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտը, «Կաճառ» գիտական կենտրոնը (Արցախ), «Օրբելի» վերլուծական հետազոտությունների կենտրոնը (Երևան), «Հայաստանի հետ քարեկամության և համագործակցության ընկերակցություն» (Ռուսաստանի Դաշնություն), Շուշիի տեխնոլոգիական համալսարանը:

ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՄՇԱԿՈՒԹՅՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

**Culture
and
Future**
FOUNDATION
build up Δ save Δ realize

Գիտաժողովի նպատակն էր վերհանել հայոց մշակութային կենտրոններից Շուշիում 1920թ.-ին թուրքերի կողմից իրականացված հայ բնակչության

ցեղասպանության դրդապատճառները, բուն ընթացքն ու հետևանքները՝ ևս մեկ անգամ բարձրաձայնելու Ադրբեջանի կազմակերպած ոճրագործության մասին, միջազգային հանրության ուշադրությունը սևեռելու հիմնահարցի վրա և իրավասու մարմիններին ներկայացնելու սահմանված ընթացակարգով համապատասխան միջազգային ատյաններ դիմելու, Ադրբեջանին իրավական ու քաղաքական պատասխանատվության ենթարկելու անհրաժեշտությունը:

Գիտաժողովին զեկուցումներով հանդես եկան հիմնախնդրով զբաղվող ուրջ 50 մասնագետներ **Հայաստանի Հանրապետությունից, Արցախի Հանրապետությունից, Ռուսաստանի Դաշնությունից, Ֆրանսիայից, Անգլիայից, Մեծ Բրիտանիայից, Գերմանիայից, Լիբանանից:**

Գիտաժողովի կազմկոմիտեում ընդգրկված էին Արցախի Հանրապետության կրթության, գիտության և մշակույթի նախարար Լուսինե Ղարախանյանը, ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս քարտուղար Յուրի Սուվարյանը, ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի տնօրեն Աշոտ Մելքոնյանը, ԵՊՀ հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտի տնօրեն Արամ Սիմոնյանը, Արցախի Հանրապետության կրթության, գիտության և մշակույթի նախարարի խորհրդական Մելանյա Բալայանը, ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի Հայոց հարցի և Հայոց ցեղասպանության բաժնի վարիչ Արմեն Մարությանը, Արցախի գիտական կենտրոնի գիտաշխատող Ստեփան Ղադայանը, Սոցիոլոգիական և քաղաքագիտական նախաձեռնությունների «Խաչմերուկ» հասարակական կազմակերպության (Երևան) նախագահ Վահան Բաբախանյանը, Արցախի պետական համալսարանի պրոռեկտոր Վալերի Ավանեսյանը, «Կաճառ» գիտական կենտրոնի ղեկավար, Շուշիի տեխնոլոգիական համալսարանի հումանիտար ամբիոնի վարիչ Միքե Հարությունյանը:

Գիտաժողովի շրջանակում տեղի ունեցավ **«Շուշին պատմական լուսանկարներում և արխիվային փաստաթղթերում»** խորագրով ցուցահանդեսը, որը կազմակերպել էր **Հայաստանի ազգային արխիվը:**

Գիտաժողովը բացեց Արցախի Հանրապետության Կրթության, գիտության և մշակույթի նախարարի խորհրդական Մելանյա Բալայանը՝ ներկայացնելով միջոցառման նպատակներն ու խնդիրները, իսկ Արցախի Հանրապետության նախագահի մամուլի խոսնակն ընթերցեց նախագահ Արայիկ Հարությունյանի ուղերձը՝ ուղղված գիտաժողովի մասնակիցներին ու կազմակերպիչներին:

ՀՀ ԳԱԱ նախագահ Ռադիկ Մարտիրոսյանի ուղերձը ներկայացրեց պատմության ինստիտուտի հայկական գաղթօջախների և Սփյուռքի պատմության բաժնի վարիչ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Գևորգ Ստեփանյանը:

Ողջույնի ելույթներով հանդես եկան ԱՀ կրթության, գիտության և մշակույթի նախարար Լուսինե Ղարախանյանը, ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս քարտուղար Յուրի Սուվարյանը, ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի տնօրեն, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Աշոտ Մելքոնյանը, իսկ օրինության խոսքով՝ Հայ Առաքելական եկեղեցու Արցախի թեմի առաջնորդ Պարզև արքեպիսկոպոս Մարտիրոսյանը:

Գիտաժողովը բաղկացած էր լիազումար նիստից, որը նախագահում էր Աշոտ Մելքոնյանը: Լիազումար զեկուցումներով հանդես եկան ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, ԵՊՀ

Հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտի տնօրեն Արամ Սիմոնյանը՝ **«Շուշիի ավերումը. պատմություն և դասեր»**, Արցախի Պետական Համալսարանի գիտության և միջազգային համագործակցության հարցերով պրոռեկտոր, պ.գ.դ., պրոֆեսոր Վալերի Ավանեսյանը՝ **«Միջազգային հարաբերությունները 1918-1920թթ. և հայերի ողբերգությունը Շուշի քաղաքում. դասերը և հետևանքները»**, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, փ. գ. դ., պրոֆեսոր Ալեքսանդր Մանասյանը՝ **«Ադրբեջան. հիվանդության պատմություն»** (ցեղասպանական քաղաքական վարքի ձևավորումը), պ. գ. դ., պրոֆեսոր (ԱրԴՀ) Վահրամ Բալայանը՝ **«Ժողովրդագրական գործընթացները Շուշիում 19-րդ դարից մինչև մեր օրերը»**, Վ. Բ. Արծրունու անվան Սևծովյան-Կասպյան տարածաշրջանի քաղաքական և սոցիալական հետազոտությունների ինստիտուտի տնօրեն, IMEMO RAS-ի ավագ գիտաշխատող (Ռուսաստան) Վիկտոր Նադեժին-Ռաևսկին՝ **«Հայոց ցեղասպանությունը Շուշիում և ժամանակակից աշխարհաքաղաքականությունը»**, Հայաստանի հետ բարեկամության և համագործակցության ռուսաստանյան միություն, սոցիոլոգիական գիտությունների դոկտոր, ՌԲԳԱ ակադեմիկոս, Երևանի Վալերի Բրյուսովի անվան պետական լեզվաբանական համալսարանի պատվավոր դոկտոր, Բորիս Պոլտավսկու անվան գրական մրցանակի դափնեկիր, Հայաստանի գրողների միության պատվավոր անդամ Վիկտոր Կրիվոպոլսկովը՝ **«Լեռնային Ղարաբաղի հայերի ցեղասպանության, կոտորածների, ջարդերի զանգվածային փաստերի և Ադրբեջանի Հանրապետությունում ահաբեկչության և հայատյացության ժամանակակից քաղաքականության ակունքները. պատմասոցիոլոգիական տեսանկյուն»** գեկուցումներով:

Գիտաժողովի աշխատանքները շարունակվեցին վեց մասնախմբերում՝ թեմատիկ հետևյալ ուղղություններով՝ **«Ադրբեջանի իշխանությունների կազմակերպած Շուշիի հայ բնակչության ցեղասպանությունը. պատճառները, նպատակները, փուլերը ու հետևանքները»**, **«Արցախի 1918-1920թթ. պատմական իրադարձությունների նենգափոխումներն արդրեջանական պատմագրության կողմից»**, **«Շուշիի հայկական ժառանգության նկատմամբ Ադրբեջանի իրագործած մշակութային եղեռնի քաղաքականությունը»**, **«Հայերի ցեղասպանությունն Ադրբեջանում՝ որպես պանթուրքիզմի բաղկացուցիչ մաս»**, **«Շուշիի հայերի կոտորածների թեման փաստաթղթերում, գրական ստեղծագործություններում և պարբերական մամուլում»**, **«Թուրքիայի և Ադրբեջանի կողմից հայերի ցեղասպանության հանցագործության միջազգային դատապարտման և կանխարգելման գործնական միջոցները»**: Մասնախմբերը նախագահեցին Արմեն Մարությանը, Միեր Հարությունյանը, Ամատունի Վիրաբյանը, Գևորգ Ստեփանյանը, Աննա Ասատրյանը, Վրեժ Հարությունյանը, Էդիկ Մինասյանը, Մարիամ Ավագյանը, Թեհմինա Մարությանը, Մելանյա Բալայանը, Վահան Բաբախանյանը և Ալեքսանդր Մանասյանը:

Յուրաքանչյուր մասնախմբի գեկուցումների ավարտին տեղի ունեցավ քննարկում համապատասխան թեմատիկ հարցադրումների շուրջ:

Այսպիսով՝ Շուշիի 1920թ.-ի զարհուրելի կոտորածը ադրբեջանական իշխանությունների՝ Արցախը նվաճելու և հպատակեցնելու՝ երկու տարի տևած փորձերի գագաթնակետը դարձավ: Հարավային Կովկաս Թուրքիայի ներխուժման արդյունքում ձևավորված Ադրբեջանի՝ Արցախի նկատմամբ անզուսպ և ոչնչով չհիմնավորված

տարածքային հավակնությունները սկիզբ դրեցին ադրբեջանա-ղարաբադյան հակամարտությանը՝ ժամանակակից ընկալմամբ: Ադրբեջանական իշխանությունները փորձեցին թուրքական զորքերի ուղղակի աջակցությամբ հասնել իրենց նպատակին: Հետագայում թուրք սպաներն ու էմիսարները շարունակեցին օժանդակություն ցուցաբերել ադրբեջանական ռազմական կազմավորումներին, այդ թվում՝ 1920 թ. Շուշիի կոտորածների կազմակերպման հարցում՝ փորձելով շարունակել հայերի ցեղասպանությունն արդեն Արևելյան Հայաստանում:

Հարավային Կովկասի հանրապետությունների խորհրդայնացմանը հաջորդած Ադրբեջանին Արցախի բռնակցմամբ խնդիրը չլուծվեց, քանի որ Արցախի հայ բնակչության հանդեպ ադրբեջանական իշխանությունների քաղաքականությունը փոխվել էր միայն ձևով, բայց ոչ բովանդակությամբ: 1980-ական թթ. վերջին և 1990-ական թթ. սկզբին խորհրդային Միության փլուզման գործընթացի սկիզբը կրկին արդիական դարձրեց Արցախի հայ բնակչության ֆիզիկական անվտանգության խնդիրը: Ի պատասխան Արցախի ժողովրդի՝ Հայաստանի հետ վերամիավորման խաղաղ պահանջներին՝ Ադրբեջանում թափ առավ հայերի զանգվածային սպանությունների և ջարդերի ալիքը:

1988-1990թթ. հայկական ջարդերը 1920թ.-ի Շուշիի կոտորածների շարունակությունը դարձան և ակնառու կերպով ցույց տվեցին, որ անգամ 70 տարի անց չէին փոխվել ադրբեջանական իշխանությունների ո՛չ նպատակները և ո՛չ էլ մեթոդները: Միայն շնորհիվ Արցախի ժողովրդի ինքնակազմակերպման, որ ստեղծել էր արդյունավետ գործող պետություն՝ բոլոր անհրաժեշտ ինստիտուտներով, ներառյալ՝ մարտունակ բանակը, ինչպես նաև համայն հայության աջակցությամբ՝ հաջողվեց ետ մղել 1991-1994 թթ.-ի Ադրբեջանի զինված ագրեսիան և թույլ չտալ Արցախում Շուշիի սցենարի կրկնությունը՝ սակայն արդեն ավելի մեծ մասշտաբներով: Այսօր Արցախի իշխանություններն ու ժողովուրդը գործադրում են բոլոր ջանքերը Շուշիի վերածննդի և մասնավորապես՝ ադրբեջանական իշխանությունների կողմից ոչնչացված քաղաքի մշակութային ժառանգության վերականգնման համար:

Միջազգային առցանց գիտաժողովի արդյունքներն ամփոփվեցին Թուրքիայի և Ադրբեջանի կողմից հայերի ցեղասպանության հանցագործության միջազգային դատապարտման և կանխարգելման գործնական միջոցներ ձեռնարկելու հարցերի շուրջ օրախնդիր քննարկումով, ինչի արդյունքում ընդունվեց **գիտաժողովի մասնակիցների հայտարարությունը**.

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

«Ադրբեջանի պետական ահաբեկչության ու էթնիկական զտումների քաղաքականությունը Հայկական լեռնաշխարհի հյուսիսարևելյան շրջաններում առայսօր միջազգայնորեն չի դատապարտվել, իսկ արյան ու ավերածությունների միջոցով ստեղծված այդ պետությունը պատասխանատվության չի ենթարկվել: Անպատժելիության զգացումը Ադրբեջանի ղեկավարության ոճրագործ ձեռքերին ապաստություն է տվել նորից նախճիրներ նյութելու բնիկ ժողովուրդների դեմ, բարբարոսաբար ոչնչացնելու նրանց ստեղծած քաղաքակրթային արժեքները:

Այսպես կոչված՝ Ադրբեջանի դեմոկրատական հանրապետության կարճատև գոյությունն անհամեմատելիորեն հարուստ է պատերազմների սանձազերծումով, բռնություններով, ավազակային հարձակումներով ու կողոպուտներով, էթնիկական զտումներով և բնիկներին պատկանող պատմաճարտարապետական կոթողների փանգվածային ոչնչացումով: Թուրքական սփյնների օգնությամբ ստեղծված այդ խամաճիկային պետությունն ինքնահռչակման օրից՝ 1918 թ. մայիսի 27-ից ի վեր Հայկական լեռնաշխարհի հյուսիսարևելյան շրջաններում իրականացնում է պետական ահաբեկչության քաղաքականություն, դառնալով ցեղասպանության թուրքական քաղաքականության կույր գործիք: Այդ քաղաքականության սահմնկեցուցիչ դրսևորումները Այսրկովկասի ողջ տարածաշրջանի պատմության մռայլ էջերն են կապմում: Դրանցից հատկանշելի են Բաքվի 1918 թ. և Շուշիի 1920 թ. եղեռնագործությունները: Իր պատմական հայրենիքից հայ ազգաբնակչության բռնի տեղահանության քաղաքականության շուրջ 70-ամյա անպատիժ գործադրումն այսօր հայրենապրկել է Ադրբեջանում հնուց ի վեր ապրող կես միլիոնից ավելի հայերի, մարդկային ու մշակութային վիթխարի և անդառնալի կորուստների պատճառ դարձել: Բայց այդ ամենին քաղաքական գնահատական չտալը, չդատապարտելը և հանցագործ Ադրբեջանին պատասխանատվության չենթարկելը հանգեցրել են նրան, որ այդ պետությունն այսօր դարձել է տարածաշրջանի ամենաագրեսիվ, սպառնալիկությունների մրցավազքով և նոր պատերազմ սանձազերծելու մոլուցքով տառապող մի անկանխատեսելի ու վտանգավոր կապմավորում, պատերազմի մշտական օջախ, որը սպառնում է հարավկովկասյան տարածաշրջանի անվտանգությանը, միջազգային կառույցների տնտեսական, քաղաքական և տարածաշրջանային այլ ծրագրերի իրականացմանը: Այդ սպառնալիքը հատկապես ակնհայտ է հայկական կողմի համար, քանզի տասնամյակների փորձը վերջինիս օգնում է ավելի լավ ճանաչելու եկվոր հարևանների խարդախությունները, կանխատեսելու նրանցից եկող վտանգը: Միաժամանակ, դա Արցախի հայ ազգաբնակչության իրավունք է տալիս դիմելու փնված ինքնապաշտպանության, ինչպես արդեն դա արել է XX դարի 90-ականների սկզբներին և 2016 թ. ապրիլին Ադրբեջանի նախահարձակմանը դիմագրավելու ժամանակ կամ էլ կանխարգելիչ հակահարված հասցնելու սահմանագծում հակառակորդի դիպուկահարների ու դիվերսիոն-հետախույզական խմբերի չդադարող սադրանքների ու ոտնձգությունների զսպման նպատակով: Իսկ համաշխարհային ուժային կենտրոնները, կաշկանդված իրենց հակասական շահերից և կուրացած ադրբեջանական քարոզչամեթոդային կեղծիքների խաբուսիկ ցլիքից, դեռևս հապաղում են բռնել պանթուրքական վառանցանքներով տառապող ոճրագործի ձեռքը, դատապարտել պատերազմի սպառնալիքներով ու հրադարարի ռեժիմը խախտելով, փանազան սադրանքներով իրավիճակը ապակայունացնելու և խաղաղարար գործընթացը տապալելու Ադրբեջանի քաղաքականությունը: Առաջընթացի հասնելու համար հայկական կողմի անելիքները ևս շատ են, մանավանդ, որ ճշմարտությունը տեղ հասցնելու համար պահանջվում է երկարատև ու անդադար պայքար: Այս տեսակետից կարելի է հատկանշել նաև հասարակության ակտիվության գործոնը: Ցեղասպանություն վերապրած մեր հայրենակիցների սերունդների նպատակը ոչ միայն Ադրբեջանի պետական ահաբեկչության ու էթնիկական զտումների քաղաքականության դատապարտումն է, այլև միջազգային հանրությունից, նախ և առաջ, Ադրբեջան-ԼՂՀ հակամարտության

կարգավորման գործընթացում ներգրավված պետություններից նույնն ակնկալելն ու պահանջելն է:

Այսպես կոչված՝ Ադրբեջանի դեմոկրատական հանրապետության կողմից ծրագրված ու կապակերպված Բաքու և Շուշի քաղաքների հայ բնակչության ջարդերը և Արցախի երբեմնի ծաղկուն մայրաքաղաքի հրկիզումը էթնիկական պոման ադրբեջանական քաղաքականության հերթական դրսևորումներն էին, ոչ միայն արմենոցիդի թուրքական քաղաքականության շարունակությունը, այլ նաև ոտնձգություն ամբողջ մարդկության ու ժողովրդավարության դեմ: Երկու օր շարունակված միջապային առցանց գիտաժողովի մասնակիցները դատապարտում են Ադրբեջանի ոճրագործությունները և վստահություն են հայտնում, որ միջապային հանրության կողմից այդ երկրի պետական ահաբեկչության ու էթնիկական պտումների շարունակվող քաղաքականության դատապարտումը կամ դրան համարժեք քաղաքական, իրավական գնահատական տալը կարող են դառնալ նման հակամարդկային դրսևորումների կանխարգելման ամենաարդյունավետ միջոցը:

Ներկայիս Ադրբեջանը, լինելով այսպես կոչված Ադրբեջանի դեմոկրատական հանրապետության իրավահաջորդը, և օգտվելով անպատժելիությունից, որդեգրել է իր նախորդի ոճրագործ քաղաքականությունը: Դրա վկայությունն են հանդիսանում 1987-91 թվականների Ադրբեջանի հայ ազգաբնակչության ջարդերը և բռնատեղահանությունները, ագրեսիայի նախաձեռնումը Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության դեմ, իսկ ներկայումս սահմաններ փակելով, հրադադարի ռեժիմը պարբերաբար խախտելով, խաղաղարար գործընթացին խոչընդոտելով պատերապմի ու սպառապիությունների մրցավապի մշտական հրահրումը:

Թուրքիայի ու Ադրբեջանի ցեղասպանական քաղաքականությունը վերապրածների սերունդները դատապարտում և անընդունելի են համարում քաղաքական հիմնախնդիրները բիրտ ուժի միջոցով լուծելու՝ այդ երկու կապմավորումների քաղաքական գիծը: Թեև մեր ժողովուրդը միշտ էլ կարծել է, թե միայն քաղաքակիրթ ճանապարհով կարելի է լուծել պետությունների միջև վիճահարույց հիմնախնդիրները, սակայն պատմությունը սովորեցնում է, որ ծառացած խնդիրները պետք է լուծել՝ ապավինելով սեփական ուժերին, մեր ազգի բազկի ու մտքի հավաքական պորությանը: Ուստի, Շուշիի հայերի հանդեպ եղեռնագործության 100-րդ և Արևմտյան Հայաստանի ու Թուրքիայի տարածքում հայ ազգաբնակչության ցեղասպանության 105-րդ տարելիցներին հայ ժողովուրդը միջապային հանրությունից ընդամենն ակնկալում է դատապարտել Ադրբեջանի՝ տասնամյակներ շարունակվող հակահայկական գործողությունները ու բոլոր հնարավոր միջոցներով ու ապոցության լծակներով այդ երկրի ավտորիտար իշխանություններին հետ պահել Այսրկովկասի անվտանգությանը մշտապես սպառնալու անմիտ մարտավարությունից: Կամ գոնե համակողմանիորեն աջակցել Ադրբեջանի ագրեսիվությունը զսպելու կարևոր առաքելությունն արդեն գրեթե երեք տասնամյակ իրականացնող Լեռնային (Արցախի) Հանրապետությանը և նրա փառապանծ Պաշտպանության բանակին:

Աթույլատրելի է աչք փակել նաև ամենաբարձր մակարդակով Նախիջևանում իրականացվող հայկական մշակութային արժեքների յուրացման և ոչնչացման վրա: Երբ ծայրահեղական ահաբեկիչները Մերձավոր Արևելքում գազանաբար ոչնչացնում են մշակութային համամարդկային արժեքները, իսկ պատմական Կոստանդնուպոլսում

մկլիթի է վերածվում Սուրբ Սոֆիայի տաճատը, առավել քան զգացվում է Նախիջևանում ադրբեջանցիների կողմից հայկական բացառիկ խաչքարերի ջարդուփշուր անելու նախադեպը և վանդալիզմի այլ գործողությունները դատապարտելու, ինչպես նաև Ադրբեջանին պատասխանատվության ենթարկելու անհրաժեշտությունը:

Նախիջևանյան թեման շարունակությունն է Ադրբեջանի պետական ահաբեկչության ու էթնիկական զտումների քաղաքականության մերկացման և Արցախի հետ սերտորեն առնչվում է ինչպես Ադրբեջանի հետ հակամարտության համատեքստում, այնպես էլ այն առումով, որ հենց Նախիջևանի ողբերգական ճակատագիրը մղեց Արցախի հայ ազգաբնակչությանը պարզելու պայքարի դրոշը՝ Ադրբեջանի ոճրագործ քաղաքականությունից ինքնապաշտպանվելու նպատակով: 1920 թ. մարտյան ողբերգությանը չոհ գնացին նաև ժամանակին Ազուլիսից Շուշի տեղափոխված մեր հայրենակիցները, ուստի Արցախի ոստանի ու Նախիջևանի կապը ոչ միայն պատմականորեն է, այլ նաև Ադրբեջանի նույն ոճրագործ քաղաքականությանը ենթարկվելու դժբախտությունն ունենալու տեսանկյունից:

Շուշիի մարտյան ողբերգության 100-րդ տարելիցին նվիրված միջազգային առցանց գիտաժողովում ներկայացված Վեկուցումները նպատակ ունեն ևս մեկ անգամ բարձրաձայնել Արցախի երբեմնի ոստանում Ադրբեջանի կազմակերպած հայերի կոտորածների մասին, միջազգային հանրության ուշադրությունը սևեռել հիմնահարցի վրա և իրավասու մարմիններին ներկայացնել սահմանված ընթացակարգով համապատասխան միջազգային ատյաններ դիմելու և Ադրբեջանին իրավական ու քաղաքական պատասխանատվության ենթարկելու անհրաժեշտությունը:

Շուշիում Ադրբեջանի կողմից կազմակերպված ոճրագործությունները հայ ազգաբնակչության նկատմամբ ցեղասպանության տասնամյակներ շարունակվող քաղաքականության հերթական դրսևորումն էին և բացահայտում են Ադրբեջանի ահաբեկչական, ագրեսիվ ու անմարդկային բնույթը:

Մեր օրերում, երբ տեղաբնիկների ցեղասպանության միջոցով ձևավորված Ադրբեջանի ղեկավարները բարձր ամբիոններից ճամարտակում են ժողովրդավարական արժեքների մասին, պետականորեն իրենց իսկ կազմակերպած ու իրագործած ոճրագործությունների, այդ թվում նաև ս. թ. հուլիսի 12-ին Տավուշի շրջանում ինքնիշխան Հայաստանի Հանրապետության տարածքային ամբողջականությունը խախտելու նպատակով սադրիչ նախահարձակման համար ցինիկորեն մեղադրում դրանց չոհ գնացած անմեղ հայերին, ավելի քան հրատապ է, մանավանդ՝ ներկայում լայն թափ ստացած տեղեկատվական պատերազմի պայմաններում, անցյալի ողբերգական իրադարձությունների վերաիմաստավորումը, դրանց համարժեք գնահատական տալը և, դրանով իսկ Ադրբեջանին դիմակալելը անելը»: